

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNIVERSİTETİNİN ELMİ XƏBƏRLƏRİ

AZERBAIJAN STATE UNIVERSITY OF ECONOMICS
SCIENTIFIC REVIEWS

ELMİ, RESENZİYALI, RÜBLÜK/ SCIENTIFIC, REFEREED, QUARTERLY

İl: 2, Cild 2, Yanvar - Mart 2014

ISSN 2306-8426

Year 2, Volume 2, January - March 2014

Baş redaktor:

prof., i.e.d. Ə.C.MURADOV

Redaktor:

prof., i.e.d. Ə.İ.Bayramov

Məsul katib:

dos., i.e.n. N.Ö.Hacıyev

Redaksiya heyəti:

i.e.d., prof. M.M.Sadiqov

i.e.d., prof. A.Ş.Şəkəriyev

i.e.d., prof. T.Ə.Hüseynov

i.e.d., prof. Ə.Q.Əlirzayev

i.e.d., prof. Q.N.Manafov

i.e.d., prof. Ə.P.Babayev

i.e.d., prof. M.X.Meybullayev

i.e.d., prof. S.M.Yaqubov

i.e.d., prof. M.A.Əhmədov

i.e.d., prof. S.M.Səbzəliyev

i.e.d., prof. M.X.Həsənlı

i.e.d., prof. F.P.Rəhmanov

i.e.d. Y.A.Kəlbiyev

MÜNDƏRİCAT - CONTENTS

ВТО: Уроки для России.....Е.В.Пилипенко

Modern ali məktəb: məqsədlər, vəzifələr, problemlər və perspektivləri.....
.....Z.F.Məmmədov

Bazar münasibətləri şəraitində iqtisadiyyatın prioritet sahələrinə investisiya axınının səmərəliliyinin təhlili və qiymətləndirilməsi.....
.....V.E.Süleymanov

Стратегический управленческий учет на базе сбалансированной системы показателей.....М.Джавадова

Современные подходы и методы определения оптимальной ресурсной обеспеченности органов внутренних дел в системе обеспечения экономической безопасности страны.....И.А.Агаев

Mərkəzi Bankın ölkənin bank sisteminə təsir mexanizmi.....
.....R.V.Əsgərova

The social component of the resilience of national economy.....
.....A.V.Boyko

Bank fəaliyyətində nəzarət sistemi: xarici təcrübə və Azərbaycan modeli
.....M.A.Abbasbəyli

Beynəlxalq maliyyə-kredit təşkilatlarının Azərbaycandakı fəaliyyəti.....
.....H.Ə.Mikayılova

Geoiqtisadi yanaşma: nəzəri baxışların müqayisəli təhlili...Ç.Ş.Hacıyeva

Зарубежный опыт развития научно-кадрового потенциала в условиях глобализации мировой экономики.....М.М.Король

Maliyyə sisteminin formalaşmasında dövlət büdcəsinin rolu.....
.....T.T.Əliyeva, T.V.Əsgərova

Qloballaşma şəraitində Azərbaycanın iqtisadi təhlükəsizliyini təhdid edən amillərin qiymətləndirilməsi.....A.Ş.Alxasova

Azərbaycan - İsrail iqtisadi əməkdaşlığı və onun reallaşdırılma mexanizmləri (1991-2008-ci illər).....S.İ.Məmmədova

Azərbaycanın xidmət sferasının dövlət tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi problemləri.....R.M.Salahov

Əhali məşğulluğununun iqtisadi-riyazi modelləşdirilməsinin nəzəri əsasları.....T.T.İsayev

Мониторинг состояния и тенденций инновационного развития национальной экономики и регионов.....А.В.Мурава-Середа

www.aseu.edu.az

Elmi, Resenziyalı, Rüblük	
İl 2, Cild 2, Yanvar-Mart 2014	
www.aseu.edu.az	ISSN 2306-8426
Nəşr edən təşkilat:	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
Baş redaktor:	i.e.d., prof. Ə.C.Muradov
Redaktor:	i.e.d., prof. Ə.İ.Bayramov
Məsul icraçı:	i.e.n.dos. N.Ö.Haciyev
Jurnalin adı:	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin Elmi Xəbərləri
Jurnalın növü:	Dövri
Dövrülüyü və Dil:	Rüblük, Azərbaycan, İngilis, Rus
Hüquqi ünvanı:	AZ 1001, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Bakı, Tel: (+994 12) 4926817; 4926411 Fax: (+994 12) 4 92 59 40
Mətbəə:	AZ 1001, Bakı, Azərbaycan Respublikası, İstiqlaliyyət 6, otaq 30, Tel:(+994 12) 4 92 53 37 Fax: (+994 12) 4 92 65 09
Çap yeri və tarixi:	Bakı, Azərbaycan Respublikası, 30.03.2014

Redaksiya heyəti	
i.e.d., prof. M.M.Sadıqov	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. A.Ş.Şəkərəliyev	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. T.Ə.Hüseynov	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. Ə.Q.Əlirzayev	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. Q.N.Manafov	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. Ə.P.Babayev	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. M.X.Meybullayev	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. S.M.Yaqubov	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. M.A.Əhmədov	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. S.M.Səbzəliyev	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. M.X.Həsənli	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. F.P.Rəhmanov	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d.Y.A.Kəlbiyev	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

RESENZENTLƏR	
i.e.d., prof. S.M.Səbzəliyev	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. A.Ş.Şəkərəliyev	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. M.X.Meybullayev	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. S.M.Yaqubov	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. M.A.Əhmədov	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. M.X.Həsənli	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. F.P.Rəhmanov	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d., prof. Q.N.Manafov	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
i.e.d.Y.A.Kəlbiyev	Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti

MÜNDƏRİCAT - CONTENTS	
	səh.
ВТО: Уроки для России.....Е.В.Пилипенко	6-15
Modern ali məktəb: məqsədlər, vəzifələr, problemlər və perspektivlərZ.F. Məmmədov	16-28
Bazar münasibətləri şəraitində iqtisadiyyatın prioritet sahələrinə investisiya axınının səmərəliliyinin təhlili və qiymətləndirilməsi....V.E Süleymanov	29-40
Стратегический управленческий учет на базе сбалансированной системы показателей.....М.Джавадова	41-50
Современные подходы и методы определения оптимальной ресурсной обеспеченности органов внутренних дел в системе обеспечения экономической безопасности страны.....И.А.Агаев	51-61
Mərkəzi Bankın ölkənin bank sisteminə təsir mexanizmi.....R.V.Əsgərova	62-70
The social component of the resilience of national economy.....A.V.Boyko	71-81
Bank fəaliyyətində nəzarət sistemi: xarici təcrübə və Azərbaycan modeliM.A.Abbasbəyli	82-90
Beynəlxalq maliyyə-kredit təşkilatlarının Azərbaycandakı fəaliyyəti..... H.Ə.Mikayılova	91-106
Geoiqtisadi yanaşma: nəzəri baxışların müqayisəli təhlili.....Ç.Ş.Наcıева	107-117
Зарубежный опыт развития научно-кадрового потенциала в условиях глобализации мировой экономики.....М.М.Король	118-130
Maliyyə sisteminin formalaşmasında dövlət büdcəsinin rolu.....T.T.Əliyeva, T.V.Əsgərova	131-145
Qloballaşma şəraitində Azərbaycanın iqtisadi təhlükəsizliyini təhdid edən amillərin qiymətləndirilməsi.....A.Ş.Alxasova	146-156
Azərbaycan - İsrail iqtisadi əməkdaşlığı və onun reallaşdırılma mexanizmləri (1991-2008-ci illər).....S.İ.Məmmədova	157-169
Azərbaycanın xidmət sferasının dövlət tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi problemləri.....R.M.Salahov	170-179
Əhali məşğulluğunununun iqtisadi-riyazi modelləşdirilməsinin nəzəri əsaslarıT.T.İsayev	180-187
Мониторинг состояния и тенденций инновационного развития национальной экономики и регионов.....А.В. Мурава-Серёда	188-210

Scientific, Refereed, Quarterly	
Azerbaijan State University of Economics	
Year 2, Volume 2, January - March 2014	
www.aseu.az	ISSN 2306-8426
Publisher:	Azerbaijan State University of Economics
Editor-in-chief:	prof., Dr. A.J.Muradov
Editor:	prof., Dr. A.I.Bayramov
Managing Editor:	associate prof., PhD, N.U.Hajiyev
Title Juornal:	Scientific Reviews in Azerbaijan State University of Economics
Type of Journal:	Periodical
Time Period and Language:	Quarterly, Azerbaijani, English Russian
Directorial Address:	AZ 1001, Baku, Azerbaijan Republic, Istiglaliyyat st. 6, room 414, Tel:(+994 12) 4926817; 4926411 Fax: (+994) 4 92 59 40
Printing House:	AZ 1001, Baku, Azerbaijan Republic, Istiglaliyyat st. 6, room 30, Tel:(+994 12) 4 92 53 37 Fax: (+994 12) 4 92 65 09
Place and Date of Print:	Baku, Azerbaijan Republic, 30.03.2014

Editorial Board	
prof., Dr. M.M.Sadigov	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. A.Sh.Shakaraliyev	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. T.A.Huseynov	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. A.G.Alirzayev	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. G.N.Manafov	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. A.P. Babayev	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. M.Kh.Meybullayev	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. S.M.Yagubov	Azerbaijan State University of Economics
prof.,Dr. M.A.Ahmadov	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. S.M.Sabzaliyev	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. M.Kh.Hasanli	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. F.P.Rahmanov	Azerbaijan State University of Economics
Dr.Y.A.Kalbiyev	Azerbaijan State University of Economics
Referees of This Issue	
prof., Dr. S.M.Sabzaliyev	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. A.Sh.Shakaraliyev	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. M.Kh.Meybullayev	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. S.M.Yagubov	Azerbaijan State University of Economics
prof.,Dr. M.A.Ahmadov	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. M.Kh.Hasanli	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. F.P.Rahmanov	Azerbaijan State University of Economics
prof., Dr. G.N.Manafov	Azerbaijan State University of Economics
Dr.Y.A.Kalbiyev	Azerbaijan State University of Economics

ÜTT- RUSIYA ÜÇÜN DƏRS

E.V.Pilipenko

i.e.n.,dosent, REA Ural bölməsinin İqtisadiyyat Universitetinin Kurqan filialının direktoru (Kurqan şəhəri, Rusiya)

Məqalə REA-nın 12-II-7-2010 №-li “Rusiyanın ÜTT-yə qoşulması şəraitində regional ərzaq sistemlərinin müasirləşdirilməsinin prioritet istiqamətləri” adlı əsaslı tədqiqatlar proqramının (rəhbər i.e.d. Pilipenko Y.V.) vəsaiti hesabına hazırlanıb

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 10 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 20 Fevral 2014; online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 10 January 2014; accepted 20 February 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Məqalə Rusiyanın ÜTT-də olması nəticələrinin nəzərdən keçirilməsinə, bununla əlaqədar ortaya çıxmış ictimai-iqtisadi problemlərin həllinin axtarışına həsr olunmuşdur. Müəllif ÜTT-ni müəyyən texnoloji üsulun obyektiv şərtləşdirilmiş reallaşma aləti kimi nəzərdən keçirir ki, bu texnoloji üsulun təşəkkülü nəticəsi olaraq dünya kapitalist təsərrüfatı kimi üstmilli strukturun yaranması oldu. ÜTT bu sistemin ayrılmaz hissəsidir. Bu isə o deməkdir ki, ÜTT də, yalnız strukturun özünün yox olması ilə yox ola bilər. Öz növbəsində dünya kapitalist təsərrüfatı sistemi ÜTT-yə oxşar institutları tələb etməyən başqa prinsiplərə əsaslanan başqa texnologiyalara keçidlə təbii olaraq “ləğv oluna” bilər.

Açar sözlər: BTT, dünya kapitalist təsərrüfatı, proqnoz, texnoloji üsul, iqtisadi model

JEL Classification Codes: F13

MODERN ALİ MƏKTƏB: MƏQSƏDLƏR, VƏZİFƏLƏR, PROBLEMLƏR VƏ PERSPEKTİVLƏR

Z.F. Məmmədov

i.e.d., professor, ADİU

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 9 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 18 Mart 2014;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 9 January 2014; accepted 18 March 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın əsas məqsədi modern ali məktəblərin vəzifələr, problemlər və perspektivlərinin müəyyən edilməsi, «AZƏRBAYCAN - 2020: GƏLƏCƏYƏ BAXIŞ» İNKİŞAF KONSEPSİYASI kontekstində ali məktəblərin modernləşdirilməsinə istiqamətlənmiş tədbirlərin təhlilidir. Tədqiqat işi sistemli təhlil və məntiqi ümumiləşdirmə kimi tədqiqat üsuluna əsaslanır. Tədqiqat işində Ali təhsil sistemində mövcud problemlər aşkar edilmiş, universitetlərdə istehsal edilən biliklər ictimaiyyətin hüquqi, sosial-iqtisadi qərarlarına ciddi təsirini müəyyən olunmuş, modern universitetlərdə tədris olunan fənlərin əsas prinsipi tədqiq edilmiş, universitetlərdə “müəllimlərin qiymətləndirmə sistemi”nin tətbiqinin nəticələri təhlil edilmiş, Avropa universitetlərinin üstünlüklərini xarakterizə edən əsas göstəricilər verilmiş, universitetlərdə alimlərin təsnifatının xarakteristikası, universitetlərdə müdafiə şuralarının təşkili qaydası və universitetlərdə elmi nəşrlərin keyfiyyət göstəriciləri təhlil edilmişdir. Tədqiqatın nəticəsində aşkar edilmişdir ki, universitetlərdə nəzəri və praktiki biliklərini ictimaiyyətə çatdırma və ictimai proseslərə fikirləri ilə təsir edə bilən ekspert alimlərin yetişməsinə böyük ehtiyac olunduğu, iqtisadiyyat elminin cəmiyyətdə baş verən proseslərə və dövlət-vətəndaş - iş adamı arasında iqtisadi münasibətlərinin əlaqələndirilməsinin təminatında universitetlərin rolu və əhəmiyyətin önəmi qeyd olunmuşdur. Tədqiqatın məhdudiyətləri: Ali təhsil sistemi haqqında geniş statistik məlumat tələb edir. Tədqiqatın elmi yeniliyi: Ali təhsil sistemində mövcud problemlərin həllinə yönəlik konkret təklif və tövsiyələr hazırlanmış, universitetlərdə istehsal edilən biliklərin ictimaiyyətin hüquqi, sosial-iqtisadi qərarlarına təsirinin nəticələri verilmişdir.

Açar sözlər: elm, təhsil, universitet, ali təhsil sistemi, təhsil islahatları.

JEL Classification Codes: I23, I28

BAZAR MÜNASİBƏTLƏRİ ŞƏRAİTİNDƏ İQTİSADİYYATIN PRIORİTET SAHƏLƏRİNƏ İNVESTİSİYA AXINININ SƏMƏRƏLİLİYİNİN TƏHLİLİ VƏ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

V.E Süleymanov

i.e.d. AR DGK

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 15 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 9 Mart;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 15 January 2014; accepted 9 March 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın əsas məqsədi bazar münasibətləri şəraitində ölkəmizdə iqtisadiyyatın prioritet sahələrinə investisiya axınının mövcud vəziyyətini təhlil etməkdən və bu sahədə mövcud imkanlardan səmərəli istifadə tədbirlərinin həyata keçirilməsindən ibarətdir. Tədqiqat işi sistemli təhlil və məntiqi ümumiləşdirmə kimi tədqiqat üsuluna əsaslanır. Tədqiqat işində iqtisadiyyatın prioritet sahələrinə investisiya axınının sürətlənməsinin ölkəmizin davamlı iqtisadi inkişafa nail olmasında rolu əsaslandırılmış, investisiyadan səmərəli istifadənin nəzəri və praktik aspektləri öyrənilmiş, investisiya axınının stimullaşdırılmasının əsas xüsusiyyətləri və mərhələləri tədqiq edilmiş, iqtisadiyyatın prioritet sahələrinin genişləndirilməsi amilləri və bu sahədə mövcud problemlər müəyyən edilmişdir. Tədqiqatın nəticəsində aşkar edilmişdir ki, ölkədə investisiya mühitini təmin edən iqtisadi və qanunvericilik bazasını xarici investisiyaların cəlb olunması və birgə müəssisələrin yaradılması mexanizmini müasir tələblərə uyğun təkmilləşdirilməsini təmin etməklə iqtisadiyyatın prioritet sahələrinə investisiya axınının artırılmasına nail olmaq olar. Tədqiqatın məhdudiyyətləri: geniş statistik məlumat tələb edir. Tədqiqatın elmi yeniliyi: Azərbaycan iqtisadiyyatına xarici kapitalın cəlb olunması prosesinin təkmilləşdirilməsi, nəinki xarici-iqtisadi siyasətinin yenidən qurulmasının, həm də ölkədə gedən bütöv bir iqtisadi sistemin radikal iqtisadi islahatlarının strukturu dəyişikliklərinin əsas xəttini təşkil etməlidir.

Açar sözlər: investisiya, sosial-iqtisadi islahatlar, xarici investisiyalar, daxili investisiyalar, əsas kapitalla yönəlmiş xarici investisiyalar.

JEL Classification Codes: E22; F21

BALANSLAŞDIRILMIŞ GÖSTƏRİCİLƏR SİSTEMİNİN BAZASI ƏSASINDA STRATEJİ İDARƏETMƏ UÇOTU

M. Cavadova

i.e.n., dosent, ADİU

mehribandjavadova@mail.ru

kafedra: (+994 12) 5642872; mobil: (+994 70) 7334595

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 17 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 12 Mart 2014;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 17 January 2014; accepted 12 March 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi onun idarəetmə strateqiyasını nəzəri və metodoloji cəhətdən əsaslandırmaq, mahiyyəti və məzmununu aydınlaşdırmaq, işləmə xüsusiyyətlərini aşkara çıxarmaq və balanslaşdırılmış göstəricilər sistemi bazası əsasında strateji idarəetmə uçotunun nəzəri və metodoloji aspektlərini qiymətləndirmək. Tədqiqatın sahəsi təşkilatın uzun, orta və qısamüddətli idarədilməsinin aspektləri, cari idarəetmə, təşkilatın idarədilməsi prosesinin nəzəri-metodoloji əsaslarının formalaşması, təşkilatın idarədilməsinin keyfiyyəti və effektivliyi. Tədqiqatın elmi yeniliyi strateji idarəetmə uçotunun konsepsiyasının tədqiqindən ibarətdir, onun nəzəri, metodoloji və təşkilini daxil etməklə, müasir metod və modellər kontekstindən çıxış etməkdir. İşin məzmunundan belə nəticəyə gəlmək olar ki, balanslaşdırılmış göstəricilər sistemi (Balanced Scorecard) idarəetmə uçotunun tamamilə yeni texnologiyası hesab olunur, hansı ki, müəssisə fəaliyyətinin effektivliyinin daha da obyektiv qiymətləndirilməsini təmin edərək, operativ fəaliyyətlə biznes strateqiyasını bir-biri ilə qırılmaz surətdə birləşdirir. Bu mexanizm dörd perspektivdən ibarətdir: maliyyə göstəriciləri; müştərilər; daxili proseslər, artım və maarifləndirmə. Balanced Scorecard (BSC) müəssisənin baxışı və strateqiyasını elə sistemə yönəldir ki, o, strateji fikir və məqsədləri effektiv surətdə çatdırır, həmçinin müəssisənin motivasiyanı və qarşısına qoyduğu məqsədləri əsasən monitorinqlərin həyata keçirilməsi ilə təşkil edir. Tədqiqat nəticəsində aşkar olunmuşdur ki, BSC sistemi – müəssisə rəhbəri üçün onun işinin effektivliyinin qiymətləndirilməsinə yönəldilən bir alətdir. Belə ki o, əskikqəlmələrin əsas səbəblərini, satışın tendensiyalarını, loqistika zəncirlərindəki defisit haqda, müəssisənin dövryyəsinin artımını təşkil edən dəyişikliklərin baş verməsinə köməklik edir. Balanslaşdırılmış göstəricilər sistemi yuxarıda adı çəkilən aspektlər arasında səbəb və nəticələrin aşkara çıxarılmasını təmin edir. Həmçinin BSC vasitəsilə maliyyə hesablaşmalarından bir başa asılı olmayan göstəriciləri qiymətləndirmək olar, məsələn, işçilərin professionalizm səviyyəsi və ya müəssisə haqda istehlakçıların fikirləri.

Açar sözlər: idarəetmə uçotu; strateji idarəetmə uçotu; informasiya təminatı; operativlik və analitiklik; maliyyə vəziyyəti.

JEL Classification Codes: M4

ÖLKƏNİN İQTİSADI TƏHLÜKƏSİZLİYİNİN TƏMİN EDİLMƏSİ SİSTEMİNDƏ DAXİLİ İŞLƏR ORQANLARININ OPTİMAL RESURS TƏMİNATININ MÜƏYYƏN EDİLMƏSİNİN MÜASİR YANAŞMA VƏ METODLARI

İ.A.Ağayev

h.e.n., doktorant, Rusiya DİN Akademiyası, Sankt-Peterburq şəhəri

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 6 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 11 Mart 2014;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 6 January 2014; accepted 11 March 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin edilməsi sistemində daxili işlər orqanlarının optimal resurs təminatının müəyyən edilməsidir. Ölkəni təhrik edən təhlükələrin qısa təhlili edilmiş, belə nəticə çıxarılmışdır ki, ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə olan yanaşmanı kökündən dəyişmək zəruridir. Müəllif hesab edir ki, daxili işlər orqanlarının fəaliyyəti kontekstində, dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyinə dair bütün məsələlərinə iqtisadi prizmadan, konkret olaraq, qanun-qaydanın qorunması funksiyalarını reallaşdırmaq üçün ayrılan resursların təhlili vasitəsilə baxmaq lazımdır. Daxili işlər orqanlarının resurslarla optimal təmin edilmə səviyyəsinin müəyyən edilməsinə mövcud müasir yanaşmaları nəzərdən keçirərək müəllif hesab edir ki, iqtisadi təhlükəsizliyin makrosəviyyədə təmin edilməsi sistemində daxili işlər orqanları resurslarının idarə edilmə alqoritmi aşağıdakı kimi olmalıdır: əvvəla, dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məcmusunda cinayətkarlıq səviyyəsi hədlərinin rəqəmləri, iqtisadi sistemin və ayrılıqda vətəndaşın təhlükəsiz vəziyyətinin sərhədləri müəyyən edilməlidir; ikincisi, iqtisadi-statistik təhlil metodları əsasında hər cinayət növü üzrə cinayətkarlığın müəyyən edilmiş təhlükəsiz hədlərə qədər endirilməsi və bu hədlərdə saxlanması üçün zəruri olan resursların minimum səviyyəsini müəyyən etmək lazımdır.

Açar sözlər: iqtisadi təhlükəsizlik, resurslar, idarəetmə, hüquq-mühafizə sistemi, optimal nəticə

JEL Classification Codes: H55

MƏRKƏZİ BANKIN ÖLKƏNİN BANK SİSTEMİNƏ TƏSİR MEXANİZMİ

R.V. Əsgərova

dos., i.e.n. ADİU

reyhan-askerova@mail.ru

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 8 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 14 Mart 2014;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 8 January 2014; accepted 14 March 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın əsas məqsədi Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının bank sisteminin maliyyə dayanıqlığının qorunması məqsədinə təsir göstərən amillərin müəyyən edilməsi, onun stimullaşdırılması üçün mövcud imkanlardan səmərəli istifadə tədbirlərinin aşkar edilməsidir. Tədqiqat işi sistemli təhlil və məntiqi ümumiləşdirmə kimi tədqiqat üsuluna əsaslanır. Tədqiqat işində Mərkəzi Bankın, son dövrlərdəki iqtisadi böhranın qarşısının alınması məqsədilə, ölkəmizdə fəaliyyət göstərən kommersiya banklarının sabit şəraitdə fəaliyyətində rolu əsaslandırılmış, bank əməliyyatlarının stimullaşdırılmasının əsas xüsusiyyətləri və mərhələləri tədqiq edilmiş, hazırda mövcud olan bank işinin səviyyəsinin yüksəldilməsi, kredit bazarındaki faiz dərəcələrinin aşağı salınması məsələsi, inflyasiyanın mötədil səviyyəsinə nail olmaq hər zaman pul-kredit siyasətinin qarşısında duran məsələlər, bu sahədə mövcud problemlər müəyyən edilmişdir. Tədqiqatın nəticəsində aşkar edilmişdir ki, pul-kredit siyasətinin səmərəli fəaliyyəti maliyyə bazarının sabitliyi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu sahədə əsas vəzifə dünya iqtisadiyyatı və bank sistemində baş verən müsbət meyllərin iqtisadiyyatın inkişafına tətbiq edilməsidir. Bunu nəzərə alaraq, dövlət büdcəsi ilə yanaşı pul-kredit siyasətinin başlıca istiqamətlərinin müzakirəsi aparılmalı və bu siyasətin iqtisadi artıma təsiri qiymətləndirilməlidir. Tədqiqatın məhdudiyyətləri: geniş statistik məlumat tələb edir. Tədqiqatın elmi yeniliyi: perspektiv dövr üçün Mərkəzi Bankın bank sistemində təsir mexanizminin inkişaf etdirilməsinin ümumi strategiyası verilmiş və Azərbaycan Respublikasında bank sisteminin inkişafı və stimullaşdırılması konsepsiyasının, yerli xüsusiyyətlər nəzərə alınmaqla, mərhələlər üzrə müəyyən olunmuş metodoloji prinsipləri göstərilmişdir.

Açar sözlər: risklərin idarə edilməsi, pul-kredit siyasəti, stimullaşdırma, tənzimləmə, faiz dərəcələri, kredit bazarı.

JEL Classification Codes: P34

MİLLİ İQTİSADİYYATIN DAYANIQLIĞININ İCTİMAİ TƏRKİBİ

A.V.Boyko

i.e.n., doktorant,

Ukrayna MEA İqtisadiyyat və proqnozlaşdırma institutu

Email: ecenergy@ukr.ent

Tel.: 00 38 (095) 4 392 392

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 14 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 4 Mart;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 14 January 2014; accepted 4 March 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Hal-hazırda milli dayanıqlıq problemi aktuallaşır.2007-2008illərdəki qlobal maliyyə böhranıdünya ölkələrinin əksəriyyətinin,əsasən də qüclü daxili disbalanslı ölkələrin iqtisadi dayanıqsızlığını göstərdi.Qlobal risklərə milli dayanıqlıq dövlətin müxtəlif sarsıntılara dayanmaq, uyğunlaşmaq və bərpa olunmaq bacarığı kimi müəyyən edilə bilər. Milli dayanıqlıq iqtisadi, ictimai,ekoloji və digər komponentlərdən ibarətdir. İctimai dayanıqlıq millətin öz kollektiv eyniyyətini və öz vətəndaşlarının azadlığını qoruyub saxlamaq, həmçinin də müxtəlif sarsıntılar zamanı onların firavan yaşamasını təmin etmək bacarığı kimi müəyyən edilə bilər.Bu cür bacarıq həm də çeviklik və təzyiqə dağılmadan davam gətirmək xüsusiyyəti və meydan oxumaların təsirindən sonra ilkin vəziyyətə qayıtmaq iqtidarında olmaq deməkdir. Tədqiqatda ukraynanın milli dayanıqlığının ictimai tərkib hissəsi aşağıdakı elmi metodların istifadəsi ilə öyrənilir:(i) nəzəri ümumiləşdirmə və müqayisə,(ii) təhlil və sintez,(iii) sosioloji sorğu. Tədqiqatda 1990-2012 illərdə Ukraynada və digər ölkələrdə ictimai-demoqrafik dəyişikliklərin əsas xarakteristikaları və tendensiyaları təyin edilmişdir. Ukraynanın milli dayanıqlığının ictimai tərkib hissəsi vətənpərvərlik,optimizm və ölkə vətəndaşlarının milli siyasi institutlara etibarını kontekstində təhlil edilmişdir. Hal-hazırda bir çox ölkələr əhalinin hökumətə və digər dövlət institutlarına etimadının aşağı olması problemi ilə üzləşmişdir. Bu problemin getdikcə dərinləşməsi gözlənilir, çünki ona səbəb olmuş amillər artır və XXI əsrdə iqtisadi münasibətlərin ayrılmaz hissəsi olaraq qalır. Hökumət islahatlarının uğurunun xalqın dövlət,siyasi institutları dəstəkləmə səviyyəsindən asılı olduğu danılmaz həqiqətdir. Milli iqtisadiyyatın dayanıqlığının möhkəmlənməsi və ictimai-iqtisadi islahatların səmərəliyi çevik düşünülmüş idarə qərarlarını tələb edir ki,bunlar da əhalinin dəstəyi olmadan gözlənilən müsbət nəticələri verə bilməz.

Açar sözlər: iqtisadi dayanıqlıq, milli iqtisadiyyat, ictimai tərkib, etimad böhranı

JEL Classification Codes: A13

BANK FƏALİYYƏTİNDƏ NƏZARƏT SİSTEMİ: XARİCİ TƏCRÜBƏ VƏ AZƏRBAYCAN MODELİ

M.A.Abbasbəyli

h.e.n., iqtisad elmləri doktoru proqramı üzrə doktorant

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 23 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 18 Mart 2014;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 18 January 2014; accepted 21 March 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın əsas məqsədi müxtəlif ölkələrdə və Azərbaycanda müxtəlif səviyyələrdə maliyyə bazarı üzərindəki nəzarət orqanlarının fəaliyyətini təhlil etmək və qiymətləndirmək, nəzarət orqanına keyfiyyətə daha yüksək səviyyəyə keçməsinə yardım etmək üçün təkliflərin verilməcindən ibarətdir. Tədqiqat işi statistik təhlil və analitik ümumiləşdirmə əsasında yerinə yetirilmişdir. Tədqiqatın nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, bank tənzimləməsinin harmonizasiyası maliyyə inteqrasiyasının ən vacib şərti və elementi hesab edildiyinə görə, nəzarət orqanının işinin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün ideoloji platforma kimi yalnız irəliyə - dolğun nəzarət prinsiplərinə doğru irəliləmək və onları qanunvericilik cəhətdən möhkəmləndirmək lazımdır. Tədqiqatın elmi yeniliyi ondadır ki, müəllif ciddi şəkildə təkrar gözdən keçirilməyə ehtiyacı olan hazırkı nəzarət prosesinin təşkili çərçivəsində ictimai etibar qazanmağın mümkün olmadığını əsaslandırılmış, müxtəlif tənzimləyici normativlərin və nəzarət orqanlarının eyni zamanda mövcud olmasının əhəmiyyətli xərclərlə bağlı olduğunu və maliyyə bazarlarının inteqrasiyasına maneçilik törətdiyini göstərmişdir. Tədqiqatın praktik əhəmiyyəti: hazırda nəzarət prosesini yenidən təşkil etmək və qanunvericiliyi təkmilləşdirmək yolu ilə nəzarət orqanına keyfiyyətə daha yüksək səviyyəyə keçməsinə yardım etmək məqsədilə müəllif konstruktiv təkliflər irəli sürmüşdür.

Açar sözlər: bank nəzarət sistemi, maliyyə bazarı, Mərkəzi Bank, meqarequlyator, maliyyə xidmət bazarı.

JEL Classification Codes: G15

BEYNƏLXALQ MALİYYƏ-KREDİT TƏŞKİLATLARININ AZƏRBAYCANDAKI FƏALİYYƏTİ

H.Ə.Mikayılova

baş müəllim, ADİU

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 9 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 4 Mart 2014;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 9 January 2014; accepted 4 March 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın əsas məqsədi Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən beynəlxalq maliyyə-kredit təşkilatlarının məqsədi, vəzifələri, prinsipləri və onların ölkəmizdəki fəaliyyətini təhlil etmək və qiymətləndirməkdən ibarətdir. Tədqiqat işi sistemli təhlil və məntiqi ümumiləşdirmə kimi tədqiqat üsuluna əsaslanır. Tədqiqat işində ölkəmizin davamlı iqtisadi inkişafa nail olunmasında beynəlxalq maliyyə-kredit təşkilatlarının rolu əsaslandırılmış, onların ölkəmizlə əməkdaşlıq əlaqələri müxtəlif aspektlərdən öyrənilmiş, həyata keçirdikləri proqramların iqtisadi səmərəsi tədqiq edilmiş və bu sahədə mövcud problemlər müəyyən edilmişdir. Tədqiqatın nəticəsində aşkar edilmişdir ki, BVF Azərbaycanda bir sıra sahələrdə, o cümlədən dövlət xərclərinin idarə olunması, vergi-gömrük siyasəti və idarə olunması, mərkəzi bankçılıq, bank nəzarəti, pul siyasəti və statistika sahələrində texniki yardımlar göstərmişdir. Azərbaycan da makroiqtisadi təhlillər və siyasət, maliyyə proqramlaşdırılması, fiskal siyasət və idarəçilik, mərkəzi bank mühasibatlığı və bank nəzarəti sahələrində BVF tərəfindən təmin edilmiş təlimlərdən bəhrələnməmişdir. Tədqiqatın məhdudiyyətləri: geniş statistik məlumat tələb edir. Tədqiqatın elmi yeniliyi: perspektiv dövr üçün ölkəmizin beynəlxalq maliyyə-kredit təşkilatlarla əməkdaşlıq əlaqələrinin istiqamətləri verilmiş və bu istiqamətlərin reallaşdırılması yolları metodoloji baxımdan göstərilmişdir.

Açar sözlər: makroiqtisadi təhlillər və siyasət, beynəlxalq maliyyə-kredit təşkilatları, maliyyə planlaşdırılması, fiskal siyasət və idarəetmə, vergi-gömrük siyasəti və idarə olunması.

JEL Classification Codes: F30; F33

GEOİQTİSADI YANAŞMA: NƏZƏRİ BAXIŞLARIN MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

Ç.Ş.Hacıyeva

doktorant, ADİU

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 22 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 14 Mart 2014;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 22 January 2014; accepted 14 March 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Milli təsərrüfatın qlobal iqtisadi sistemə qovuşması prosesinin sosial-iqtisadi təbiəti və yanaşma üsullarının məzmununda əsaslı dəyişikliklər baş verməkdədir. Ənənəvi xarici iqtisadi fəaliyyətin geoiqtisadi yanaşma ilə əvəz edilməsi dünya çapında yeni metasituasiyanın formalaşmasına gətirib çıxarmışdır. Bu aspektdən, məqalədə əsas məqsəd geoiqtisadi yanaşmanın nəzəri bazasının qlobal gerçəkliklə müqaisəli şəkildə tədqiqi və konkret məzmun daşıyan konseptual ümumiləşdirmənin aparılmasından ibarətdir. Tədqiqatın metodoloji bazası nəzəri təhlilin ümumi elmi metodlarına əsaslanır. Geoiqtisadiyyatla bağlı elmi fikrin təkamül prosesinin qiymətləndirilməsi interpretativ yanaşma çərçivəsində həyata keçirilmişdir.

Açar sözlər: geoiqtisadi yanaşma, sənaye inqilabı, geoiqtisadi strategiya, qlobal geoiqtisadiyyat, interpretasiya.

JEL Classification Codes: F01

DÜNYA İQTİSADİYYATININ QLOBALLAŞMASI ŞƏRAİTİNDƏ ELMİ-KADR POTENSİALININ İNKİŞAFININ XARİCİ TƏCRÜBƏSİ

M.M. Korol

müəllim, İqtisadiyyat və beynəlxalq münasibətlər institutu DA.. “Ujqorod Milli Universiteti”, Ujqorod şəh., Ukrayna

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 19 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 12 Mart 2014; online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 19 January 2014; accepted 12 March 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın əsas məqsədi dünya iqtisadiyyatının qloballaşması şəraitində elmi-kadr fəaliyyətinin inkişaf tendensiyalarının tədqiq edilməsidir. Dünya iqtisadiyyatının qloballaşması şəraitində qabaqcıl xarici dövlətlərdə yığılmış elmi-kadr potensialının inkişaf təcrübəsi müasir Ukrayna üçün elmi-kadr potensialının innovasiya inkişafı modelinin qurulması nöqtəyi-nəzərindən çox aktualdır. Yerli iqtisadiyyatın dayanıqlı innovativ inkişafı və elmi-kadr potensialının inkişafı üçün ən ixtisaslaşdırılmış tədqiqat kollektivlərinin resurs qidalandırılmasını təmin edən, həmçinin elmi ideyanın yaranmasından onun praktik həyata keçirilməsinədək yolu əhəmiyyətli surətdə azaldılmasına imkan verən çevik maliyyə mexanizmi sistemlərinə malik olmaq lazımdır. Məqalənin müəllifi dünya iqtisadiyyatının qloballaşması şəraitində elmi-kadr potensialının innovasiyalı inkişaf proseslərini xarakterizə edən kriteriləri xüsusi qeyd edir.

Açar sözlər: elmi-kadr potensialı, elmi-kadr potensialının innovasiyalı inkişafı, qloballaşma, qloballaşma prosesi

JEL Classification Codes: O15

MALİYYƏ SİSTEMİNİN FORMALAŞMASINDA DÖVLƏT BÜDCƏSİNİN ROLU

T.T.Əliyeva

müəllimə, ADİU

e-mail: tehmine520@mail.ru

T.V.Əsgərova

baş müəllim, ADİU

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 20 Dekabr 2013; Çapa qəbul edilmişdir 27 Fevral 2014;online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 20 December 2013; accepted 27 February 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın əsas məqsədi – müasir bazar şəraitində maliyyə sisteminin formalaşmasında dövlət büdcəsinin rolunu inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin təcrübəsi fonunda nəzəri və praktik baxımdan tədqiq etməkdən ibarətdir. Tədqiqat işi - sistemli təhlil və məntiqi ümumiləşdirmə kimi tədqiqat üsuluna əsaslanır. Tədqiqat işində maliyyə sisteminin mahiyyəti və məzmunu, büdcə və büdcə siyasəti ilə bağlı müxtəlif yanaşmaların nəzəri aspektləri öyrənilmiş, dövlət büdcəsinin təsnifatı aparılmış və təşkili prinsipləri, xüsusiyyətləri və mərhələləri tədqiq edilmiş və bu sahədə mövcud problemlər müəyyən edilmişdir. Tədqiqatın nəticəsində aşkar edilmişdir ki, dövlət büdcəsi iqtisadiyyatda fəaliyyət göstərən bir sıra iqtisadi qanunlar, iqtisadi kateqori-yalarla yanaşı birgə, qarşılıqlı əlaqə, təsir və asılılıq şəklində fəaliyyət göstərir. Tədqiqatın məhdudiyyətləri: geniş statistik məlumat tələb edir. Tədqiqatın elmi yeniliyi: perspektiv dövr üçün dövlət büdcəsinin ölkə iqtisadiyyatının ən mühüm tənzimləmə vasitələrindən biri olduğu əsaslandırılmışdır. Eyni zamanda dövlətin mərkəzləşmiş maliyyə resurslarının hərəkəti və milli gəlirin yenidən bölüşdürülməsi ilə əlaqədar yerli xüsusiyyətlər nəzərə alınmaqla mərhələlər üzrə müəyyən olunmuş metodoloji prinsiplər göstərilmişdir.

Açar sözlər: maliyyə sistemi, büdcə siyasəti, dövlət büdcəsi, dövlətin mərkəzləşmiş pul vəsaiti, dövlətin mərkəzləşmiş maliyyə resursları.

JEL Classification Codes: H61; H72

QLOBALLAŞMA ŞƏRAİTİNDƏ AZƏRBAYCANIN İQTİSADI TƏHLÜKƏSİZLİYİNİ TƏHDİD EDƏN AMİLLƏRİN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

A.Ş.Alxasova

dissertant, ADİU

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 10 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 21 Mart;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 10 January 2014; accepted 21 March 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi qloballaşma şəraitində Azərbaycanın iqtisadi təhlükəsizliyini təhdid edən amillərin araşdırılması və qiymətləndirilməsindən ibarətdir. Tədqiqat işi sistemli təhlil və məntiqi ümumiləşdirmə kimi tədqiqat üsuluna əsaslanır. Tədqiqat işində milli iqtisadi təhlükəsizliyin və davamlı iqtisadi inkişafın təmin olunmasının hər bir ölkənin qarşısında duran ən vacib məsələlərdən biri olduğu göstərilir. Məqalədə iqtisadi təhlükəsizlik göstəricilərinin seçilməsi meyarları və bu göstəricilərin son hədd qiymətlərinin müəyyən olunması məsələləri şərh edilmişdir. Tədqiqatın nəticəsində aşkar edilmişdir ki, ölkənin xarici dövlət borcu artdıqca, onun iqtisadiyyatının xarici maliyyə bazarlarda baş verən dəyişikliklərə həssaslığı artır. Xüsusilə, maliyyə bazarlarında faiz dərəcələri artdıqca, xarici borca xidmətlə bağlı xərclər artır. Nəticədə, milli iqtisadiyyatın inkişafı ilə bağlı risklər yüksəlir. Tədqiqatın məhdudiyyətləri: geniş statistik məlumat tələb edir. Tədqiqatın elmi yeniliyi: perspektiv dövr üçün milli iqtisadiyyatın təhlükəsizliyinin təmin edilməsi yollarının müəyyən edilməsidir.

Açar sözlər: iqtisadi təhlükəsizlik, iqtisadi müstəqillik, rəqabət qabiliyyətlilik, iqtisadi təhlükəsizlik göstəriciləri.

JEL Classification Codes: F52

AZƏRBAYCAN - İSRAİL İQTİSADI ƏMƏKDAŞLIĞI VƏ ONUN REALLAŞDIRMA MEXANİZMLƏRİ (1991-2008-ci illər)

S.İ.Məmmədova

dissertant, SDU

e-mail:samirassu@yahoo.com

mobil: 055 276 02 22, iş: 012 448 08 36

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 19 Dekabr 2013; Çapa qəbul edilmişdir 11 Mart 2014;online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 19 December 2013; accepted 11 March 2014; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın əsas məqsədi Azərbaycan Respublikasının İsrail ilə 1991-2008-ci illəri əhatə edən iqtisadi əməkdaşlığı və onun reallaşdırma mexanizmlərinin elmi-tarixi araşdırılması, İsrail ilə ticarət-iqtisadi sahədə əlaqələrin qurulması və onların inkişaf dinamikasının nəzərdən keçirilməsi və perspektivlərinin müəyyənəşdirilməsindən ibarətdir. Tədqiqat işi statistik təhlil və analitik ümumiləşdirmə əsasında yerinə yetirilmişdir. Tədqiqatın nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, ticarət-iqtisadi əməkdaşlıq Azərbaycan Respublikası ilə İsrail arasında münasibətlərin təməlini təşkil edir və geniş perspektivləri vardır. Tədqiqatın elmi yeniliyi 1991-2008-ci illəri əhatə edən Azərbaycan – İsrail iqtisadi əməkdaşlığının ilk dəfə olaraq kompleks şəkildə elmi tədqiqindən ibarətdir. Milli tarixşünaslıqda ilk dəfə olaraq Azərbaycan Respublikası ilə İsrail arasındakı ticarət-iqtisadi əlaqələr zəngin fakt və materialların əsasında tarixi aspektdə təhlil edilir və qiymətləndirilir; strateji əməkdaşlığın reallıqları və perspektivləri faktlar əsasında müəyyən edilir; araşdırılan problemə dair müxtəlif dillərdə olan bir çox mənbə və ədəbiyyatlar ilk dəfə elmi dövrüyyəyə cəlb edilir; əsaslandırılır ki, Azərbaycan – İsrail ticarət – iqtisadi əlaqələri, regional və enerji təhlükəsizliyi sahələri daha çox inkişaf etmişdir. Tədqiqatın praktik əhəmiyyəti: ali təhsil müəssisələrində mühazirə və seminarlarda istifadə olunabilir.

Açar sözlər: iqtisadi əməkdaşlıq, regional və enerji təhlükəsizliyi, ticarət-iqtisadi əlaqələr, regional əməkdaşlıq, özəl sektor.

JEL Classification Codes: F59

AZƏRBAYCANIN XİDMƏT SFERASININ DÖVLƏT TƏNZİMLƏNMƏSİNİN TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ PROBLEMLƏRİ

R.M.Salahov

Doktorant, ADİU

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 12 Yanvar 2014; Çapa qəbul edilmişdir 24 Fevral;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 12 January 2014; accepted 24 February 2013; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi respublikanın xidmət sferasının uzunmüddətli inkişafına dair dövlət siyasəti prinsiplərinin əsaslandırılmasından və ssenarilərinin işlənilib hazırlanmasından ibarətdir. İşdə inkişafda olan bazar münasibətləri şəraitində xidmət sferasının dövlət tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsinin əsası kimi qəbul oluna biləcək prinsiplər səciyəyəndirilir. Xidmət sahəsində, bu sferanın gələcəyinə sistemli və situativ (ssenarili) yanaşmaya əsaslanan dövlət siyasətinin formalaşdırılmasına keçidin zəruriliyi qeyd edilir. Prioritetləri, dövlət təsiri vasitələri, proqram tədbirlərinin həyata keçirilməsi sürəti və s. ilə fərqlənən, respublikanın xidmət sferasının gələcək inkişafının ssenariləri təklif olunur. Tədqiqatın elmi yeniliyi: iqtisadiyyatın ümumi artımından, xidmət sferasında innovasiya fəaliyyətinin miqyaslarından və digər parametrlərdən asılı olaraq, respublikanın xidmət sferasının inkişafının mümkün ola bilən alternativ yolları barədə təsəvvürlər təqdim edilir. Tədqiqat işi sistemli təhlil və məntiqi ümumiləşdirmələr kimi tədqiqat metodlarına əsaslanır. Tədqiqat nəticəsində aşkar olunmuşdur ki, respublikanın xidmət sferasının yeni, müasir keyfiyyətə yüksəlişi üçün bu sferada fəaliyyətin bütün istiqamətlərində, o cümlədən innovasiyalar sahəsində, strateji planlaşdırma və idarəetmə, dövlət-özəl tərəfdaşlığının inkişafı və s. sahələrdə islahat tədbirləri kompleksi tələb olunur.

Açar sözlər: xidmət sferası, dövlət tənzimlənməsi, xidmət sferasının dövlət tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi prinsipləri, inkişaf ssenariləri, strategiya, innovasiyalar.

JEL Classification Codes: N70; G18

ƏHALİ MƏŞĞULLUĞUNUNUN İQTİSADİ-RİYAZİ MODELLƏŞDİRİLMƏSİNİN NƏZƏRİ ƏSASLARI

T.T.İsayev

aspirant, ADİU

e-mail: isayevtural@gmail.com

Mobil tel: (+994 50) 4771177

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 29 Noyabr 2014; Çapa qəbul edilmişdir 20 Yanvar;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 29 November 2014; accepted 20 January 2013; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqatın əsas məqsədi əmək bazarının inkişafı və səmərəli məşğulluğun təmin edilməsi, cəmiyyətdə işsizliyin səviyyəsinin aşağı salınması, əhalinin gəlirlərinin artırılması, eyni zamanda ölkənin sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi, məşğulluğun səviyyəsinin yüksəldilməsindən ibarətdir. Tədqiqat işi sistemli təhlil və məntiqi ümumiləşdirmə kimi tədqiqat üsulları əsasında yerinə yetirilmişdir. Tədqiqatın nəticəsi olaraq əhali məşğulluğunun optimallaşdırılması bu sahədə optimal qərarların qəbul edilməsinə əlverişli şərait yaradır. Əhali məşğulluğunun modelləşməsinə endogen və ekzogen amillər təsir edir. Bu amilləri modelləşdirmədə bəzən mühit amilləri də adlandırırlar. Adıçəkilən məqalədə modelləşmənin növləri, bu sahədə reqressiv tənliklər sisteminin rolu və s. məsələlər öz əksini tapmışdır. Tədqiqatın məhdudiyətləri: əhali məşğulluğunun optimallaşdırılması sahəsində kifayət qədər statistik məlumatlar yoxdur. Tədqiqatın elmi yeniliyi və orijinallığı: Bütün regionlar üzrə məşğulluğun ümumi səviyyəsinin ölkə iqtisadiyyatında məşğul olan əhalinin sayı ilə tam mənası ilə uyğunluq təşkil etməsinə gətirib çıxarır. Model əhali məşğulluğunun proqnozlarının hazırlanması üçün geniş şəkildə istifadə edilə bilər. Bu modeldən həmçinin statistika orqanları da öz fəaliyyətində müntəzəm şəkildə istifadə edə bilərlər.

Açar sözlər: əhali məşğulluğu, modelləşdirmə, iqtisadi-riyazi modellər, proqnoz, reqressiya tənlikləri, qruplaşma.

JEL Classification Codes: E24

MİLLİ İQTİSAİYYATIN VƏ REGIONLARIN İNNOVASIYA İNKİŞAFININ VƏZİYYƏTİ VƏ TENDENSİYALARININ MONİTORİNQİ

A.V. Murava-Sereda

V.İ.Vernadski adına Tavriya Milli Universiteti Beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin rəisi
e-mail: aurika.muravasereda@crimea.edu, 380) 0652-63-89-39, (380) 0500-70-88-53

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur 21 January 2014; Çapa qəbul edilmişdir 24 Mart;
online-da çap edilmişdir 30 Mart 2014

Received 21 January 2014; accepted 24 March 2013; published online 30 March 2014

Xülasə

Tədqiqat işində iqtisadiyyatın innovasiya inkişafının qiymətləndirilməsinə mövcud yanaşmalar təhlil edilmiş, Dünya Bankının KAM metodikası əsasında innovasiya inkişafının monitoring sisteminin təşkilinin məqsədəuyğunluğu əsaslandırılmış, monitoringin məqsəd və vəzifələri, onun reallaşma prinsipləri, o cümlədən milli sistemlə müqayisə eilə bilən statistik göstəricilər yığımı müəyyən edilmişdir. Ukraynanın 27 regionu əsasında monitoring sisteminin aprobasiyası həyata keçirilmişdir. Məlumatların çatışmazlığı probleminin həlli üçün, müəllif tərəfindən Ukrayna Dövlət Statistika Komitəsinin statistik hesabatlarının məlumatlarına əsaslanan indikatorlar kimi, lazımi göstəricilərin hesab hesablanması yanaşması təklif edilmişdir. Tədqiqat bazası kimi Ukraynanın Dövlət Statistika Komitəsinin 24 hesabatı və digər mənbələrin məlumatı istifadə olunmuş, bunların əsasında 2008 və 2012 il üçün Ukraynanın 27 regionunun hər biri üçün iqtisadiyyatın innovasiya inkişafı göstəriciləri alınmış ya da hesablanmışdır. Hesablamaların iki dövr üçün yerinə yetirilməsi Ukraynanın hər regionu üçün innovasiya inkişafı prosesinin dinamikasını qiymətləndirməyə imkan vermişdir. Ukrayna regionlarının ilkin statistik məlumatlarının və Dünya Bankının istifadə etdiyi məlumatın həmcins və tam uyğun olmaması səbəbindən, Ukrayna regionlarının başqa ölkələrlə müqayisəsini regionun, Ukraynanın və Dünya Bankının tədqiqatlarına daxil edilmiş 114 ölkənin inteqral indeksləri və subindekslərinin əlaqələndirilməsi vasitəsilə ifadə edilməsi təklif edilmişdir. Bu tədqiqatın nəticəsi tədqiq edilmiş hər iki dövrün hər biri və Ukraynanın hər bir regionu üçün 2 inteqral indeksin və 4 subindeksin alınmasıdır, o cümlədən: iqtisadiyyatın inkişaf səviyyəsinin inteqral indeksi KEI; inteqral indeks KI; təhsil və insan potensialı subindeksi; innovasiya sistemi subindeksi; informasiya infrastrukturu subindeksi və iqtisadi rejim subindeksi. Hər bir subindeksə və inteqral indeksə görə Ukrayna regionlarının inkişaf səviyyələrinin müqayisəsi yerinə yetirilmişdir. Krımın timsalında monitoring sisteminin praktik tətbiqi imkanları göstərilmişdir. Krımın innovasiya inkişafının profili tərtib edilmiş, onun innovasiya inkişafının ən problem istiqamətləri, “lokomotivləri” və potensial “artım nöqtələri” aşkar edilmişdir.

Açar sözlər: iqtisadiyyatın innovasiya inkişafının dövlət tənzimlənməsi, iqtisadiyyatın innovasiya inkişafının monitoringi, iqtisadiyyatın innovasiya inkişafının qiymətləndirilmə metodikası.

JEL Classification Codes: O31

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİNİN

ELMİ XƏBƏRLƏRİ (rüblük elmi və praktiki)”

Müəllif üçün qaydalar

1. Məqalənin adı, müəllif(lər)i, müəllif(lər)in elmi dərəcəsi, vəzifələri, ad və soyadları, çalışdıqları qurum və elektron poçt (e-posta) ünvanları, iş və mobil telefon nömrələri göstərməlidir.

2. Məqalədə açar söz (Azərbaycan, İngilis və Rus dillərində, ən çox 5 söz), xülasə (Azərbaycan, İngilis və Rus dillərində), giriş, əsas hissə, nəticə, mənbələr, əlavələr, şəkil və cədvəllər daxil olmaqla **10 səhifədən** az olmamalıdır. Elektron ünvanı: **nazimxx@yahoo.com; n.hajiyev@aseu.az** .

3. Məqalənin xülasəsi **200-250 sözdən** çox olmamalı, tədqiqatın məqsədini, əhəmiyyətini və elmi dövrüyyədəki yerini, istifadə edilən və ya formalaşdırılan metodları, hansı suallara cavab verildiyini və tətbiq dairəsini göstərməli, giriş və nəticə hissəsi kimi yazılmamalıdır.

4. Məqalənin xülasəsi məqalənin məzmununa uyğun olmalıdır. Xülasə elmi və qramatik baxımdan ciddi redaktə olunmalıdır.

5. Elmi məqalənin sonunda elm sahəsinin və məqalənin xarakterinə uyğun olaraq işin elmi yeniliyi, tətbiqi əhəmiyyəti, iqtisadi səmərəsi və s aydın şəkildə qeyd olunmalıdır.

6. Məqalə A4 formatında, **1,5 (bir tam onda beş) intervalla, Times New Roman 14 şriftlə** yazılmalı, kənarlarından (soldan 30 mm, sağdan 15 mm, yuxardan 25 mm və aşağıdan 20 mm) boşluq buraxılmalıdır.

7. Məqalə **Azərbaycan, İngilis və Rus dillərində** qəbul ediləcəkdir.

8. Məqalədə elmi mənbələrə istinadlar olmalıdır. Məqalənin sonunda verilən ədəbiyyat siyahısı əlifba ardıcılığı ilə deyil, istinad olunan ədəbiyyatların mətnə rast gəldiyi ardıcılıqla nömrələnməli və məsələn, [1] və ya [1, s.119] kimi işarə olunmalıdır. Eyni ədəbiyyata mətnə başqa bir yerdə təkrar istinad olunarsa, onda istinad olunan həmin ədəbiyyat əvvəlki nömrə ilə göstərməlidir.

9. Ədəbiyyat siyahısında son 5-10 ilin elmi məqalələrinə, monoqrafiyalarına və s. istinadlara üstünlük verilməlidir.

10. Məqalələr orijinal olmalı və əvvəllər başqa milli və ya beynəlxalq jurnallara və konfranslara təqdim edilməməlidir.

11. Məqalələr rəyçilərin gizli rəyindən sonra sahə redaktoru və ya redaksiya heyətinin mütəxəssis üzvlərindən biri tərəfindən çapa tövsiyə və ya təqdim ediləcəkdir.

12. Məqalənin qəbulu və rədd edilməsi redaksiya heyətinin müzakirəsindən sonra elan ediləcəkdir.

Science Reviews Azerbaijan State University of Economics

(quarterly scientific and practical)

Notes for Contributors

1. Articles not published or submitted for publication elsewhere are accepted in Azerbaijani, English and Russian.
2. Articles should be typed in A4 format, **with 1.5 line spacing, font Times New Roman, of not less than 10 pages**, with gaps at the edges (left 30 mm, right 10 mm, 25 mm from the top and bottom 20 mm). Articles should be sent official e-mail address of the journal (**nazimxx@yahoo.com; n.hajiyev@aseu.az**).
3. **Article shall not be less than 10 pages**, including: keywords (in Azerbaijani, English and Russian), abstracts (Azeri, English and Russian), record, main part, conclusions, references, applications, graphics and tables.
4. Abstract of the article should be appropriate to its content.
5. The first page should include (i) the title of the article; (ii) the name(s) of the author(s); (iii) institutional affiliation(s) of the author(s); (iv) an abstract of not more than 200-250 words in English (text of abstracts must be consist of sections of “purpose”, “design/methodology/approach”, “findings”, “research limitations/ implications”, “practical implications” and “originality/value”); (v) keywords must not be more than 5 words; (vi) JEL codes. The name, address, e-mail address, phone and fax numbers and academically sphere of interest of the author(s) should be indicated on a separate page.
6. The article should contain links to scientific sources. Provided later in the article references must be numbered not in alphabetical order, and in a sequence that occurs in the text link literature and denoted as [1] or [1, p 119]. If the text is repeated reference to the same literature, the other in the text, this refers literature should be given the previous number. In the list of references should be given priority monographs, etc. the last 5-10 years.
7. Articles recommended or submitted for publication by the editor or one of the specialist members of the Editorial Board after reviewing secret reviewed.
8. Consent or refusal of articles declared after a discussion of the Editorial Board.

Научные Вести Азербайджанского Государственного Экономического Университета (квартальный научно и практический)

Правила для авторов:

1. Статьи принимаются на азербайджанском, английском и русском языках.
2. Статьи должны быть написаны в формате А4, с интервалом в **1,5**, шрифтом **Times New Roman**, с пропусками по краям (слева 30 мм, справа 10 мм, сверху 25 мм и снизу 20 мм). Электронная почта: **nazimxx@yahoo.com; n.hajiyev@aseu.az**
3. Должны быть указаны: название статьи, автор(ы), ученая степень, должность, структуры, где они работают, электронная почта, номера рабочего и мобильного телефонов автора (ов).
4. **Статья не должна быть меньше 10 страниц**, включая: ключевые слова (на азербайджанском, английском и русском языках), резюме на (азербайджанском, английском и русском языках), введение, основную часть, выводы, источники, приложения, рисунки и таблицы.
5. Резюме статьи должно быть не менее 200-250 слов, показывать цель, значение и место исследования в научной периодике, используемые или формируемые методы, на какие вопросы отвечает и область применения, не должно быть написано как введение и выводы.
6. Резюме статьи должно соответствовать ее содержанию.
7. В конце научной статьи должны быть четко отмечены научная новизна, практическая значимость, экономическая эффективность и т.д. работы в соответствии с характером научной области статьи.
8. В статье должны быть ссылки на научные источники. Предоставляемый в конце статьи список литературы должен быть пронумерован не в алфавитной последовательности, а в последовательности, в которой встречается в тексте ссылаемая литература и обозначаться как [1] или [1,стр. 119]. Если в тексте есть повторная ссылка на одну и ту же литературу, то эта ссылаемая литература должна быть указана предыдущим номером. В списке литературы должно быть отдано предпочтение научным статьям, монографиям и т.д. последних 5-10 лет.
9. Статьи должны быть оригинальны и ранее не представлены в другие национальные или международные журналы.
10. Статьи рекомендуются или представляются к печати редактором или одним из специалистов-членов редакционного совета после тайного рецензирования рецензирующих.
11. Согласие или отказ в приеме статьи объявляется после обсуждения редакционным советом журнала.

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİNİN
ELMİ XƏBƏRLƏRİ
(rüblik, elmi və praktiki)

MÜƏLLİFLƏR ÜÇÜN QAYDALAR

1. Məqalənin adı, müəllif(lər)i, müəllif(lər)in elmi dərəcəsi, vəzifələri, ad və soyadları, çalışdıqları qurum və elektron poçt (e-posta) ünvanları, iş və mobil telefon nömrələri göstərilməlidir.
2. Məqalədə açar söz (Azərbaycan, İngilis və Rus dillərində, ən çox 5 söz), xülasə (Azərbaycan, İngilis və Rus dillərində), giriş, əsas hissə, nəticə, mənbələr, əlavələr, şəkil və cədvəllər daxil olmaqla 10 səhifədən az olmamalıdır. Elektron ünvanı: nazimxx@yahoo.com; n.hajiyev@aseu.az.
3. Məqalənin xülasəsi 200-250 sözdən çox olmamalı, tədqiqatın məqsədini, əhəmiyyətini və elmi dövrüyədəki yerini, istifadə edilən və ya formalaşdırılan metodları, hansı suallara cavab verildiyini və tətbiq dairəsini göstərməli, giriş və nəticə hissəsi kimi yazılmamalıdır.
4. Məqalənin xülasəsi məqalənin məzmununa uyğun olmalıdır. Xülasə elmi və qrammatik baxımdan ciddi redaktə olunmalıdır.
5. Elmi məqalənin sonunda elm sahəsinin və məqalənin xarakterinə uyğun olaraq işin elmi yeniliyi, tətbiqi əhəmiyyəti, iqtisadi səmərəsi və s. aydın şəkildə qeyd olunmalıdır.
6. Məqalə A4 formatında, 1,5 (bir tam onda beş) intervalla, Times New Roman 14 şriftilə yazılmalı, kənarlarından (soldan 30 mm, sağdan 15 mm, yuxardan 25 mm və aşağıdan 20 mm) boşluq buraxılmalıdır.
7. Məqalə Azərbaycan, İngilis və Rus dillərində qəbul ediləcəkdir.
8. Məqalədə elmi mənbələrə istinadlar olmalıdır. Məqalənin sonunda verilən ədəbiyyat siyahısı əlifba ardıcılığı ilə deyil, istinad olunan ədəbiyyatların məndə rast gəlinəndiyi ardıcılıqla nömrələnməli və məsələn, [1] və ya [1, s. 119] kimi işarə olunmalıdır. Eyni ədəbiyyata məndə başqa bir yerdə təkrar istinad olunarsa, onda istinad olunan həmin ədəbiyyat əvvəlki nömrə ilə göstərilməlidir.
9. Ədəbiyyat siyahısında son 5-10 ilin elmi məqalələrinə, monoqrafiyalarına və s. istinadlara üstünlük verilməlidir.
10. Məqalələr orijinal olmalı və əvvəllər başqa milli və ya beynəlxalq jurnallara və konfranslara təqdim edilməməlidir.
11. Məqalələr rəyçilərin gizli rəyindən sonra sahə redaktoru və ya redaksiya heyətinin mütəxəssis üzvlərindən biri tərəfindən çapa tövsiyə və ya təqdim ediləcəkdir.
12. Məqalənin qəbulu və rədd edilməsi redaksiya heyətinin müzakirəsindən sonra elan ediləcəkdir.

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ